

УДК 338.43(477)

С. В. Васильєв,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4388-4091>

О. О. Масляєва,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5703-4680>

Є. В. Нестеренко,

здобувач групи МгЕКз-1-22,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-3981-6781>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.1.61

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

S. Vasil'ev,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Economics, Dnipro State University of Agrarian and Economics

O. Masliaieva,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Economics, Dnipro State University of Agrarian and Economics

Ye. Nesterenko,

Student group МгЕКз-1-22, Dnipro State University of Agrarian and Economics

FEATURES OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Організаційно-економічні аспекти відіграють важливу роль у забезпеченні сталого функціонування діяльності аграрного підприємства. Вони є необхідним елементом, який допомагає досягти успіху в ефективному управлінні і забезпеченні прибутковості підприємства. У статті розглянуто економічну сутність категорії "організаційно-економічні аспекти", виявлено особливості основних підходів до його визначення, аргументовано розуміння організаційно-економічних аспектів діяльності аграрних підприємств як головного чинника у механізмі функціонування аграрних підприємств. Обґрунтовано систему організаційно та економічних аспектів аграрних підприємств у забезпеченні сталого економічного розвитку. Розглянуті складові системи організаційно-економічних аспектів підприємств аграрного сектору, які забезпечать безпечний та ефективний процес діяльності.

Встановлено, що для ефективного забезпечення розвитку аграрних підприємств необхідно розробка організаційно-економічних стратегій є критично важливим процесом для аграрних підприємств, оскільки сільськогосподарські підприємства мають справу зі змінними ринковими умовами, природними факторами та економічними тенденціями. Розробка стратегій дозволяє підприємствам заздалегідь планувати свою діяльність на довгий період, прогнозувати можливі ризики та використовувати можливості для досягнення успіху. Організаційна стратегія допомагає визначити мету підприємства і чітко сформулювати цілі, а також визначити шляхи досягнення цих цілей. Вона визначає завдання, необхідні для забезпечення успіху підприємства і створення конкурентних переваг. Аграрні підприємства здійснюють діяльність у складному середовищі з обмеженими ресурсами, такими як земля, праця, капітал, технології

тощо. Організаційні стратегії допомагають оптимізувати використання цих ресурсів, максимізувати виробничу потужність та забезпечувати стабільний розвиток, допомагають ідентифікувати потенційні ризики та розробити плани дій для їх зменшення або уникнення. Глобальний ринок вимагає високої конкурентоспроможності. Організаційні стратегії допомагають підприємствам знаходити своє місце на ринку, розробляти унікальні продукти або послуги, покращувати якість та ефективність виробництва, стимулювати розвиток інновацій та впровадження нових технологій для підвищення продуктивності та якості продукції. Розробка чіткої організаційно-економічної стратегії збільшує інтерес потенційних інвесторів та фінансових установ, оскільки вона демонструє ретельний аналіз перспектив та досягнення підприємством своїх цілей.

Враховуючи складний характер аграрних підприємств і постійні виклики, розробка організаційно-економічних стратегій стає необхідною умовою їх успішного функціонування та розвитку. Ці стратегії відіграють важливу роль у створенні стійкої та прибуткової діяльності аграрних підприємств в довгостроковій перспективі.

Organizational and economic aspects play a crucial role in ensuring the sustainable functioning of agricultural enterprises. They are essential elements that aid in achieving success through efficient management and ensuring profitability of the enterprise. This article explores the economic essence of the category "organizational and economic aspects," identifies the peculiarities of the main approaches to its definition, and substantiates the understanding of organizational and economic aspects of agricultural enterprises as the key factor in the mechanism of their functioning. It establishes a system of organizational and economic aspects of agricultural enterprises in ensuring sustainable economic development. The components of the organizational and economic aspects of enterprises in the agricultural sector are considered, which will ensure a safe and efficient process of activity.

It has been established that the development of organizational and economic strategies is a critically important process for agricultural enterprises since they deal with variable market conditions, natural factors, and economic trends. Developing strategies allows these enterprises to plan their activities in advance for the long term, anticipate potential risks, and capitalize on opportunities for success. Organizational strategy helps define the purpose of the enterprise, set clear goals, and identify the pathways to achieve these objectives. It determines the necessary tasks to ensure the success of the enterprise and create competitive advantages.

Agricultural enterprises operate in a complex environment with limited resources such as land, labor, capital, and technology. Organizational strategies help optimize the use of these resources, maximize production capacity, and ensure stable development. They aid in identifying potential risks and developing action plans to mitigate or avoid them. In a global market, high competitiveness is demanded. Organizational strategies help enterprises find their place in the market, develop unique products or services, improve the quality and efficiency of production, stimulate innovation, and implement new technologies to enhance productivity and product quality.

The development of a clear organizational and economic strategy increases the interest of potential investors and financial institutions as it demonstrates a thorough analysis of the enterprise's prospects and achievements in reaching its goals.

Considering the complex nature of agricultural enterprises and the constant challenges they face, the development of organizational and economic strategies becomes a necessary condition for their successful operation and growth. These strategies play a crucial role in establishing sustainable and profitable activities for agricultural enterprises in the long run.

Ключові слова: організаційно-економічні аспекти, аграрне підприємство, ефективне управління, стратегія розвитку, ринкова економіка.

Key words: organizational-economic aspects, effective management, development strategy, market economy, agricultural enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Визначення організаційних та економічних аспектів в аграрному секторі є ключовим фактором для ефективного управління, фінансового планування, оптимізації виробничих процесів у аграрному секторі, продажу сільськогосподарської продукції, інновацій та сталого розвитку аграрних підприємств. Врахування економічних та організаційних аспектів допомагає аграрним підприємствам досягати успішного функціонування, стійкого розвитку та позиціонування на ринку, що є важливими факторами для їх виживання та розвитку в сучасних умовах. На сьогоднішній день цей процес потребує ґрунтовного дослідження, удоскона-

лення й уточнення його складових, оскільки в умовах зростаючої конкуренції та ринкових умов, які постійно змінюються, є ключовим для досягнення успіху в аграрному секторі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В економічній літературі питання організаційних та економічних аспектів в аграрному секторі знайшли відображення у працях науковців, таких як Саблук П., Месель-Веселяк В., Юрчишин В., Малік М., Федоров М., Андрійчук В. та ін. Слід відзначити значний внесок у дослідження специфіки в аграрному секторі, що розкрито в працях таких закордонних дослідників,

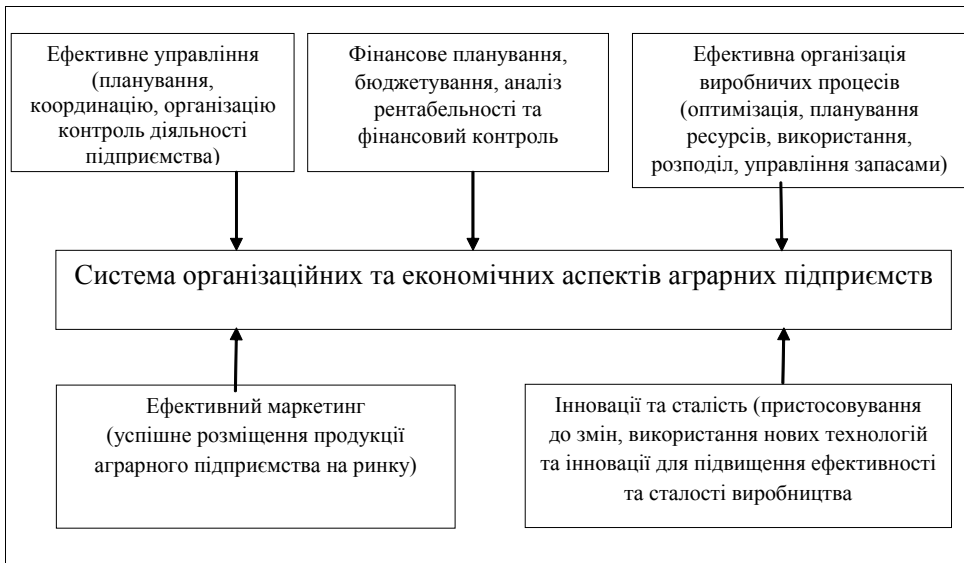

Рис. 1. Складові системи організаційних та економічних аспектів аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка.

як: Дейвісон Дж., Норт Д., Кларк А., Роял Е., Вільямсон О. та ін. У сучасний період розвитку аграрних підприємств в Україні, їх специфіка в значній мірі обумовлена впливом різних організаційних та економічних аспектів, які пов'язані з швидким розширенням економічних зв'язків та глобалізацією. Враховуючи це, виникає потреба у більш глибоких дослідженнях впливу аспектів, які забезпечують підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств, що робить цю проблематику дуже актуальною.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Обґрунтування теоретичних засад та надання практичних рекомендацій щодо формування системи організаційно-економічних аспектів аграрних підприємств в ринкових умовах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аграрний сектор відіграє важливу роль у господарському розвитку та забезпеченні продовольства в багатьох країнах. Організаційні та економічні аспекти на рівні підприємства в цьому секторі мають особливе значення, оскільки вони визначають його ефективність, конкурентоспроможність та стійкість. Ефективне управління ресурсами, взаємодія з іншими сторонами, фінансове управління, ринкова стратегія та аналіз ризиків допомагають підприємствам досягати стійкого розвитку, забезпечувати конкурентоспроможність та впоратися з викликами аграрного сектору.

В процесі формування системи організаційно-економічних аспектів виділяють ряд важелів впливу. Насамперед, це організаційно-економічні елементи, які включають адміністративні та ринкові інструменти (державне, місцеве, інституціональне регулювання та саморегулювання). При цьому до організаційних важелів відносять організацію управлінської діяльності, систему планування, маркетингову діяльність, зовнішньоекономічні

зв'язки, механізми лізингу та оренди.

Економічні важелі впливу включають: інноваційно-інвестиційні заходи, фінансово-кредитний механізм регулювання, страхування та оподаткування, ціноутворення, мотиваційні механізми, засоби стимулювання на шляху підвищення конкурентоспроможності підприємства.

В основі організаційних аспектів знаходиться структура, управління та функції підприємства. Ключовими елементами є форма власності (приватна, державна або кооперативна), організаційна структура, розподіл обов'язків та функцій між різними підрозділами. Крім того, важливою частиною є забезпечення ефективного управління ресурсами, планування та контролю виробничих процесів, управління персоналом та взаємодії з іншими суб'єктами аграрного сектору [8].

Економічні аспекти на рівні підприємства в аграрному секторі охоплюють фінансове управління, планування виробництва, ринкову стратегію та аналіз ризиків. Основою є ефективне управління фінансами, включаючи управління капіталом, обіговими активами, витратами та прибутком. Також необхідно проводити аналіз ринкових умов, враховувати попит і пропозицію на аграрну продукцію, розробляти ефективну ринкову стратегію та прогнозувати ризики. Успішне планування та управління економічними аспектами дозволяють підприємству досягати стійкого зростання, максимізувати прибуток та забезпечувати конкурентоспроможність (рис. 1).

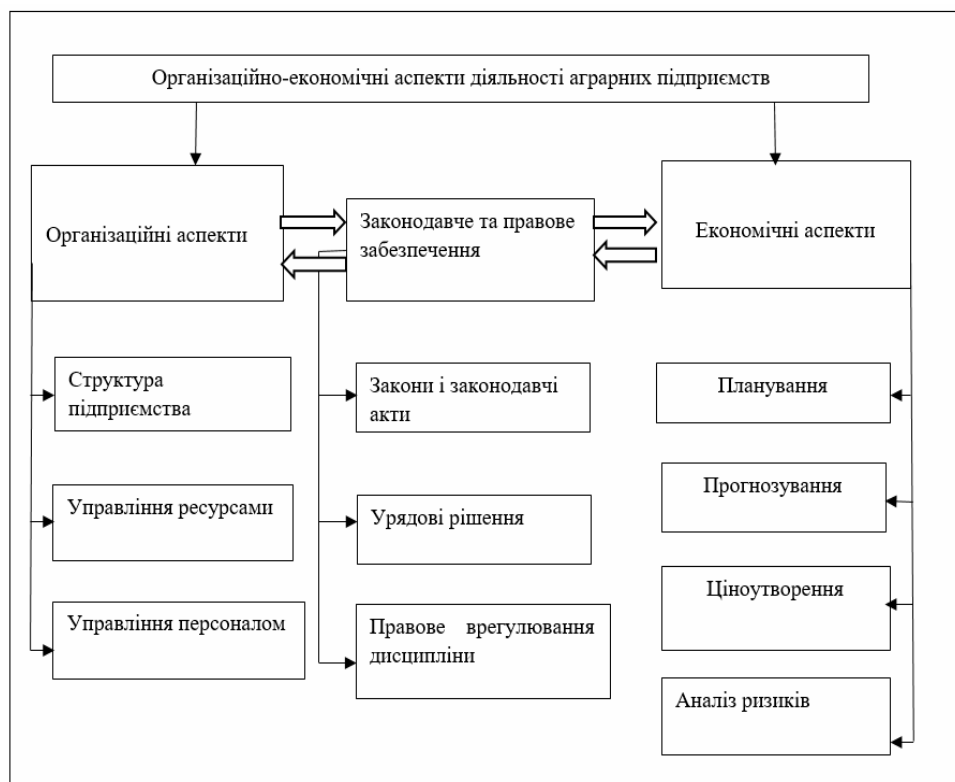

Рис. 2. Організаційно-економічні аспекти розвитку аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка.

Глобалізація економіки, зростання конкуренції та кризові явища створюють вимогу до суб'єктів господарювання активно розробляти стратегії для розвитку своєї виробничо-господарської діяльності. В процесі глобалізації економіки відбувається зближення та інтеграції ринків різних країн, що викликає зростання світової торгівлі та обміну капіталом. Глобалізація зумовлює зростання міжнародних зв'язків і прискорює розвиток технологій та інновацій.

В таких умовах на ринку з'являються нові підприємства, що призводить до посилення конкуренції, необхідності постійного покращення та удосконалення процесів виробництва, а також надання якісних товарів та послуг. Окрім того, економічні кризи є невід'ємною частиною господарського життя [3]. Вони можуть бути спричинені різними факторами, такими як зміни у світовій економіці, фінансові труднощі тощо. Ці кризові явища ставлять під загрозу стабільність агробізнесу та можуть призвести до великих втрат. Отже, щоб забезпечити стійкий розвиток і адаптуватися під негативні впливи глобалізації, постійно зростаючої конкуренції та кризових ситуацій, суб'єкти господарювання повинні активно працювати над впровадженням стратегічних напрямків. Це може

включати пошук нових ринків збуту, диверсифікацію продукції, інвестиції в дослідження та розвиток, вдосконалення виробничих процесів та управління, а також підвищення якості продукції.

З цією метою необхідно розробити організаційно-економічні аспекти їх подальшого розвитку, які схематично відображені на рис. 2. Відповідно до цього розвиток сільськогосподарських підприємств можна визначити як загальну модель перспективного стану господарюючих суб'єктів із конкретизацією способів та методів її побудови, набором дій, які необхідно здійснити для досягнення довгострокових цілей та забезпечення конкурентоспроможності аграрних виробників в мінливих ринкових умовах.

У сучасних умовах, одним із головних завдань для сільськогосподарських підприємств є розробка організаційно-економічних стратегій для подальшого розвитку, що забезпечить максимальне використання їх конкурентних переваг, ефективне впровадження виробничого потенціалу, зміцнення своїх позицій на ринку аграрної продукції та досягнення стабільності у фінансовій діяльності [4].

Створення стратегії розвитку аграрного підприємства є складним і багатогранним про-

		Зовнішнє середовище	
		Можливості	Загрози
Внутрішнє середовище	Сильні сторони	<p>«Сильні сторони» і «можливості»</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширення географії закупок сировини; - збільшення випуску високоякісної продукції; - швидка переорієнтація на нові споживчі сегменти; - утримання цінової переваги за рахунок завантаження виробничих потужностей; - розширення збуту продукції за допомогою торгових посередників - досвідчений персонал 	<p>«Сильні сторони» і «загрози»</p> <ul style="list-style-type: none"> - перехід на технології з меншими затратами ; - формування довгострокових відносин з найбільш пріоритетними постачальниками; - виробництво продукції з більш високими якісними характеристиками; - формування довгострокових відносин з найбільш пріоритетними торговими посередниками; - диференціація продукції та орієнтація на інші споживчі сегменти
	Слабкі сторони	<p>«Слабкі сторони» і «можливості»</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширення асортименту продукції; - здійснення агресивної збутової політики; - розширення території збуту продукції; - зростання виручки за рахунок збільшення випуску продукції вищої цінової категорії 	<p>«Слабкі сторони» і «загрози»</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширення ареалу закупівель; - придбання сучасного високо-технологічного обладнання та застосування інноваційних технологій; - розвиток фірмової торгівлі; - використання послуг сторонніх висококваліфікованих спеціалістів

Рис. 3. Матриця SWOT-аналізу аграрного підприємства

Джерело: авторська розробка.

цесом, що включає прогнозування показників діяльності на основі глибокого економічного аналізу, аналізу можливих ризиків і загроз, а також ретельного розрахунку ресурсів, оцінки альтернативних шляхів розвитку та прибутковості.

Для розробки ефективної стратегії, підприємство має провести комплексний економічний аналіз своєї поточної діяльності. Це включає оцінку продуктивності, витрат, прибутковості, аналіз конкурентного середовища, оцінку попиту на продукцію та інші важливі аспекти. На основі цих даних можна зрозуміти сильні та слабкі сторони підприємства і визначити можливості для його розвитку.

Проведення SWOT-аналізу допомагає підприємствам розуміти свої внутрішні переваги та недоліки, а також зовнішні можливості та загрози, що допомагає у розробці стратегії для збільшення ефективності та конкурентоспроможності. SWOT-аналіз аграрного підприємства — це інструмент стратегічного аналізу, який допомагає сформулювати ефективну стратегію розвитку та зробити кращі управлінські рішення [7].

Проводячи SWOT-аналіз, аграрне підприємство зможе краще зрозуміти свої можливості та виклики, що стоять перед ним, і розробити стратегію, яка використовує переваги та надає реальні відповіді на виклики. Такий аналіз допомагає збільшити шанси на успіх та ефективне управління підприємством (рис. 3).

За допомогою SWOT-аналізу можна розробити рекомендації щодо стратегії майбутнього розвитку аграрного підприємства:

- створення партнерської співпраці;
- перепідготовка кадрів;
- придбання інноваційних, ресурсозберігаючих, технічно-технологічних засобів виробництва;
- впровадження агрострахування, що дасть змогу зменшити ризик форс-мажорних обставин і сформувати надійні партнерські відносини між сільськогосподарськими підприємствами та інвесторами щодо залучення додаткового капіталу;
- обґрунтування цін на сільськогосподарську продукцію шляхом встановлення урядом мінімальних і максимальних закупівельних цін на найважливіші види продукції;
- створення виробничої інфраструктури, для зберігання аграрної продукції та продажу за кращих цін;
- стимулювання працівників підприємств до підвищення продуктивності праці, ресурсозбереження, поліпшення фінансових і соціальних результатів діяльності;
- розроблення заходів щодо покращення менеджменту діяльності підприємства.

Правильне та вчасне реагування на внутрішні й зовнішні зміни у суспільстві та аграрному секторі нашої країни буде відігравати ключову роль в ефективній діяльності аграрних підприємств.

ВИСНОВКИ

Розвиток організаційно-економічних аспектів в аграрних підприємствах є однією з головних пріоритетних сфер для досягнення успішної та стабільної діяльності в умовах сучасного ринкового середовища. Запровадження ефективних стратегій та методів управління може допомогти галузі розкрити свій потенціал та забезпечити більш збалансований та стійкий розвиток сільськогосподарських підприємств у майбутньому.

Організаційні та економічні аспекти на рівні підприємства в аграрному секторі визначають його ефективність, конкурентоспроможність та стійкість. Наявність ефективної організаційної структури, ефективного управління ресурсами та фінансами, а також розробка стратегії та аналіз ринкових умов є ключовими факторами успіху аграрних підприємств.

Реалізація всіх наведених організаційно-економічних аспектів із запропонованими конкурентною стратегією для аграрних підприємств повинна забезпечити досягнення поставлених цілей, і підвищити стійкість суб'єкта в умовах мінливого зовнішнього середовища у довготривалій перспективі. Результатом втілення в життя розробленої стратегії стане досягнення стабільної ринкової позиції підприємства та формування стійких конкурентних переваг. Таким чином, для стабільного функціонування сільськогосподарських підприємств необхідно здійснювати пошук ефективних стратегій розвитку виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Література:

1. Березина Л.М. Роль місцевих ринків у розвитку організаційно-економічних відносин підприємств АПК. Економіка та підприємництво. 2013. № 4. С. 108—112.
2. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління підприємством: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2004. 400 с.
3. Васильєв С.В., Масляєва О.О. Теоретичні засади формування антикризової діяльності агропромислових підприємств. Агросвіт. 2021. № 5—6. С. 102—208.
4. Вініченко І.І., Дідур К.М., Дідур О.В. Значення ресурсного потенціалу аграрного підприємства в забезпеченні продовольчої безпеки країни. Агросвіт. 2023. № 16. С. 20—27.
5. Кормишкін Ю.А. Організаційно-економічні відносини аграрних підприємств суб'єктів ЗЕД. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2015. № 4. С. 31—36.

6. Масляєва О.О., Ганзюр І.О. Формування організаційно-економічних відносин в агропромислових підприємствах. Агросвіт. 2020. № 4. С. 105—108.

7. Перфілова О.Є. Проблеми та особливості впровадження SWOT-аналізу в практику стратегічного управління вітчизняних підприємств. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2008. № 624. С. 77—84.

8. Уніят Л.М. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку підприємств агропромислового бізнесу в конкурентному середовищі: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 586 с.

References:

1. Berezina, L.M. (2013), "The role of local markets in the development of organizational and economic relations of agricultural enterprises", *Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, vol. 4, pp. 108—112.
2. Vasylenko, V.O. and Tkachenko, T.I. (2004), *Stratehichne upravlinnia pidpriemstvom [Strategic enterprise management]*, Tsentр uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.
3. Vasyl'iev, S.V. and Masliaieva O.O. (2021), "Theoretical bases of formation of anti-crisis activity of agro-industrial enterprises", *Ahrosvit*, vol. 5—6, pp. 102—208.
4. Vinichenko, I.I. Didur, K.M. and Didur, O.V. (2023), "The significance of the resource potential of the agricultural enterprise in ensuring the food security of the country", *Ahrosvit*, vol. 16, pp. 20—27.
5. Kormyshkin, Yu.A. (2015), "Organizational and economic relations of agrarian enterprises of the subjects of the Economic Development Zone". *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomor'ia*, vol. 4, pp. 31—36.
6. Masliaieva, O.O. and Hanzіur, I.O. (2020), "Formation of organizational and economic relations in agro-industrial enterprises", *Ahrosvit*, vol. 4, pp. 105—108.
7. Perfilova, O.Ye. (2008), "Problems and features of the implementation of SWOT analysis in the practice of strategic management of domestic enterprises". *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnik"*, vol. 624, pp. 77—84.
8. Uniyat, L.M. (2019), *Orhanizatsijno-ekonomichni zasady innovatsijnoho rozvytku pidpriemstv ahropromyslovoho biznesu v konkurentnomu seredovyschi [Organizational and economic principles of innovative development of agro-industrial business enterprises in a competitive environment]*, TNEU, Ternopil', Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 20.12.2023 р.*